

"בסכת תשבו שבעת ימים"

פעם אחת הוזמן מושל העיר ברלין בליל הסדר לביתו של הרב צבי הירש לויין רבה של ברלין. הסב האורח ליד השולחן הערוך כלים נאים והקשיב כיצד שואל הבן הצעיר: "מה נשתנה?". שאלה לי אליך - פנה המושל אל הרב - מדוע היום כאשר אתם מסובים ליד שולחן ערוך בכלים נאים שואל הבן "מה נשתנה" הרי היה צריך לשאול שאלה זו בחג סוכות כאשר אתם יוצאים מביתכם ויושבים בסוכה רעועה? היהודי - השיב הרב - מורגל בצרות רבות. כל שונאי ישראל בכל הזמנים תמיד עומדים עלינו לכלותנו ופעמים רבות מגורש היהודי מביתו. משום כך בחג הסוכות כאשר אנו יושבים בסוכת עראי אין הילד מתפלא כלל לפי שמצב זה רגיל הוא בעיניו. אולם כאשר אנו יושבים ליד שלחן ערוך בכלים יקרים מיד מתפלא הבן ושואל: "מה נשתנה"??...

"פרי עץ הדר" - לשלוט על הכעס

מספר הרב ברונשטיין על רבי יחיאל מיכל מזלוטשוב זצ"ל :

עני מרוד היה רבי יחיאל מיכל מזלוטשוב זצ"ל והפרנסה לא הייתה מצוייה בביתו. שנה אחת בערב חג הסוכות לא נמצא בידו כסף לקניית אתרוג כבכול שנה.

מה עשה? תפילין מהודרות היה לו בביתו ירושה מאביו הגדול המגיד מדרוהוביץ מכר רבי יחיאל את התפילין ובכסף שקיבל תמורתן קנה אתרוג מהודר.

שמח וטוב לב חזר רבי יחיאל מיכל לביתו. "מדוע אתה כל כך שמח?" שאלה אשתו "והרי בבית אין פת לחם"!! ראי נא - ביקש רבי יחיאל מיכל מרעייתו תוך שהוא מציג את האתרוג המהודר - "בגלל האתרוג הנפלא שזימן לי ה' אנ אני כה שמח". "ומנין לקחת כסף לקנות אתרוג כה נאה?" שאלה אשתו. מכרתי את התפילין שירשתי מאבי ובכסף רכשתי את האתרוג.

מה??!!- נדהמה אשתו - מכרת את התפילין?? בשביל אתרוג?? בתנועה מהירה חטפה אשתו את האתרוג נשכה בכעסה את הפיטם וזרקה את האתרוג על הארץ.

הביט רבי יחיאל מיכל באתרוג הפסול המתגולל על הארץ... וחשב בליבו: הרי, תפילין כבר אין לי וגם אתרוג אין לי מה מבקש היצר הרע ממני? שאכעס? לא ולא! לא אסכים שיכשיל אותי במידת הכעס... עוד באותו לילה נגלה לרבי יחיאל מיכל אביו בחלומו ואמר לו:

"דע לך בני שכאשר מכרת את התפילין המהודרות כדי לקנות אתרוג עשה מעשה זה רעש גדול בשמיים. אולם כאשר כבשת את כעסך עורר הדבר רעש רב יותר"...

(מאתר דבר תורה)

ישראל לסגולתו

סגלה למתלבט בעסקו, או בשדוכו

זה החסר עצה נכונה בעסק וכיוצא, ואינו יודע מה הטוב ביותר לעשות בעסקו כן או כן, או זה החפץ לקנות דירה ומתלבט באיזה דירה לבחור, וביותר המתלבט על שדוכו וקשה עליו להחליט. נאמינו שבענייני העולם הקב"ה הוא הנותן עצה לאדם היאך ונהג, במה יסתחר, במה ישקיע, מה יאמר ומה לא יאמר לצורך עסקו, וביותר בענין זיווג של אדם שבודאי הוא ביד ה' ולא ביד האדם כלל, וכמו שהזכרנו לעיל באות י'. ואין בזה בחירה לאדם כלל כמבאר ב"חובות הלבבות" (שער הבטחון פ"ג), האדם רק נצרך להשתדל לעשות המועיל לפי שכלו, אולם בסופו של דבר מה שיעשה האדם לבסוף הוא מה שנגזר. וכנאמר: כי הוא הנותן לך כוח לעשות חיל, ותרגומו: ארי הוא יתב לך עצה למקני נכסיו, וכשיאמינו בזה באמונה שלמה וישליך עצמו לאשר יגזר ה', יודע בברור שאין לו בחירה כלל באשר יעשה, וכל אשר יעשה כבר נגזר ועומד, ויאמר הנסח דלהלן באמונה שלמה כמה פעמים, ובזה עצמו יעשה לו ה' את הטוב ביותר בשבילו, שכן זה המשליך עצמו על הליכות הגזר, ממשיך עליו חסד ה', ויצליחנו ה' באשר יעשה.

ולכן יאמר:

הריני מאמין באמונה שלמה שבענייני העולם אין לאדם בחירה כלל, אלא מצוה הוא על ההשתדלות בלבד, ולכן מקבל אני עלי להאמין שבמה שאחליט לבסוף בקנתי [בעסקי, או בזווגי] זהו אשר נגזר ונקבע לי מן השמים. ולכן עוד מקבל אני עלי שגם אם אתאכזב בהחלטתי, לא אצער ולא אצעם לא על ה' חלילה ולא על שום גורם וסבה, ולא אטיל אשמה בשום גורם וסבה, להיות שהניי מאמין באמונה שלמה שהניי ביד ה' פחמר ביד היוצר, והגזרה היא שיוצרת את הסבות, ולא להפך חלילה שהסבות יוצרות את הגזרה.

(הרב יעקב ישראל לוגאסי שליט"א)

אמת

ג. כשאתה רואה שקרן, תדע, שגם המנהיג של האיש הזה שקרן.

לשרת את האורחים

כתב בספר פלא יועץ (ע' אורחים), אם קשה לו להוציא הוצאה מרובה מקוצר יד או מקוצר רוח, אל ירבה בהוצאה. ואל ישיאנו יצרו לומר, שכדי להזמין אורח, צריך הכנה מרובה, כי זו עצת היצר שרוצה למנוע טוב מבעליו. ולכן אם קשה עליו ההוצאה, אל יחוש להוציא יותר ממה שהוא רגיל, ואין זה קלון אלא כבוד, דניחא ליה לאורח שלא ירבה בעל הבית בהוצאה, כדי שלא יהיה כבוד עליו, וכל מה שרואה האורח שמרבים בהוצאה, הוא מצטמק, בחושו - כמה טרחות טרח בעל הבית בשבילי. אבל כשרואה שאינו מרבה בהוצאה, נח לו. ע"ש.

ובספר אהבת חסד (פרק ב) כתב: פעמים רבות יקרה, שאדם אינו רוצה לקח אורח על שולחנו מפני שחושב בנפשו שאין לו במה לכבדו כראוי. ובאמת אין טענה זו טובה כי אם באופן שיש אדם אחר שיקח את האורח ויכבדנו כראוי. מה שאין כן כשהוא רואה שאחר לא יקחנו, מוטב שהוא יקחנו ויכבדנו במה שיש לו, ממה שישאר האורח בלי מזון כלל. ע"כ. (ר' אברהם ישראל)

משהו לנשמה

סוכה או גן עדן

חג הסוכות הלך והתקרב, ובכל העיר ברדיצ'וב אין אפילו אתרוג אחד לקיים בו את המצווה. אין אתרוג לצדיק, רבי לוי יצחק, ואין אתרוג אף לאחד מיהודי העיר.

עצוב רבי לוי יצחק וככל שמתקרבים ימי החג, מעמיק צערו. שליחים נפוצו בכל הסביבה. ביקרו בכל השווקים, חיזרו על כל בתי היהודים באיזור, ארבו בדרכים, אולי ייתקלו ביהודי הנושא עימו אתרוג לחג הסוכות.

המאמצים נשאו פרי. נמצא יהודי שהיה בדרכו לביתו, ובידו, ממש לא ייאמן: אתרוג מהודר. ולא זו בלבד, ברשותו של היהודי גם לולב, הדסים וערבות. מי היה מעלה על דעתו מציאה מושלמת ונפלאה כזו?

בשמחה גדולה ביקשו השליחים מהיהודי למכור להם את האתרוג. הציעו לו מחיר גבוה ומפתה. אולם היהודי מסרב. האתרוג אינו למכירה. שלו הוא. גם הוא יהודי המחוייב בנטילת ארבעת-המינים.

לא הועילו הפצרות ותחנונים. השליחים ניסו לבקשו שיואל לפחות להתעכב בברדיצ'וב ולשהות עימם בימי חג הסוכות, כדי שיוכלו גם בני העיר לברך ולצאת ידי-חובת המצווה בזכות האתרוג היחיד שבידו.

היהודי לא ניאות. מתגעגע הוא אל אשתו ואל ילדיו. זה זמן רב שנעדר מביתו ובדעתו לחגוג בחיק משפחתו. אך בני ברדיצ'וב לא ויתרו. במאמץ שיכנוע אחרון התחננו בפניו: לכל הפחות ייכנס נא אל הצדיק רבי לוי-יצחק. לזאת נענה היהודי.

"זכות גדולה נפלה בחלקך", ניסה הרבי לשכנעו. "כל הקהילה הגדולה תוכל בזכותך לקיים את המצווה החשובה". אך היהודי בשלו: ברצונו לשוב לביתו ולעשות את החג במחיצת בני-משפחתו.

כשראה הצדיק שדבר לא יזיזו מדעתו אמר לו: "אם תשאר כאן לחג הסוכות, אני מבטיח לך שתהיה איתי במחיצתי בגן-עדן". להבטחה שכזו אי-אפשר לסרב. הבטחה מפורשת להיות בגן-עדן יחד עם הצדיק רבי לוי-יצחק! היהודי נענה ליעסיקאי ונשאר בעיר. מפה-לאוזן עברה הבשורה, וכהרף עין שבה השמחה לשכון בלבבות היהודים המתכוננים לחג הממשמש ובא.

אחרי תפילת ערבית, בלילו הראשון של החג, סר היהודי האורח לעבר הסוכה הצמודה לאכסניה בה השתכן. הוא היה במצב-רוח מרומם מאוד. הכבוד הגדול שזכה לו מבני-העיר והמחשבה על גן-העדן המובטח לו סיפקו לו די והותר סיבות להיות שמח. בלב גדוש שמחה עמד להיכנס לסוכה ולקיים את מצוות הישיבה בסוכה. הפתעה מאוד לא נעימה ציפתה לו. בנימוס אך בתקיפות הסביר לו מארחו, כי הכול הוא יכול לתת לו, רק לא לשבת בסוכה. היהודי נדהם. "מה זאת אומרת?!", תמה, "אני רוצה לקיים את מצוות סוכה". אך המארח בשלו: אין הוא יכול לאפשר לו את הכניסה לסוכה.

"מארח מוזר", חשב האורח בליבו ופנה לבית השכן. חשב לבקש מהשכנים להתארח בסוכתם. למרבה פליאתו, גם משפחה זו סרבה לפתוח בפניו את דלת סוכתה. תוצאות דומות השיג לתדהמתו הגוברת גם אצל יתר השכנים. אט-אט החל היהודי להבין שאין אלו סתם מקרים. הרבי, כך מסתבר, ציווה על בני הקהילה שלא יכניסוהו בשום פנים ואופן לסוכה. אך מדוע הוציא הוראה מוזרה כל-כך?!

מיואש ומבולבל כיוון פעמיו לעבר בית הצדיק. "האם כך משלמים לי עבור הטובה שעשיתי?!", קבל. "נעתרתי לבקשתכם ונשארתי כאן, במקום זר, במשך כל ימי החג במקום לבלות בניעים עם משפחתי, על-מנת לזכותכם במצווה, ואתם מונעים ממני מצווה חשובה לא פחות, מצוות ישיבה בסוכה?!"

"זהו הדין", מרגיעו הרבי. "אם אין אתרוג - אין מברכים עליו. אם אין סוכה, פטורים גם מן החיוב לשבת בה".

"אין סוכה?!", דברי הרבי הקפיצו את האיש. "הרי בעיר אלפי סוכות!"

"מה אפשר לעשות?!", נענה הרבי באדישות מעושה.

"רבי", זעק האיש בעיניים דומעות, "אנא רחם עלי ותן לי לשבת בסוכה. אני מוכן לתת את כל הוני כדי לא להפסיד את המצווה".

"אם תוותר על ההבטחה שנתתי לך, בדבר חלקך בגן-עדן, אתן לך מיד לשבת בסוכה", אמר הצדיק בקול שלוו ומתון. היהודי האורח קפא על עמדו כשהוא נבוך. מלחמה פנימית קשה התלקחה בליבו. האם יוותר על ההבטחה הנפלאה רק כדי לקיים מצוות סוכה? ואולי כדאי לשלם את המחיר הגבוה, לוותר על הסוכה, כדי לזכות בגן-עדן? והוא החליט. "רבי", אמר בקול בוטח ונחוש. "אני מוותר על הבטחתך. מה בצע לי בגן-עדן אם אינני יכול לחיות כיהודי ולקיים את מצוות סוכה ככל עמנו בני-ישראל. אנא הנח לי לקיים את מצוות סוכה!"

חיוך לבבי זרח על פניו של הרבי. "הנך מוזמן לסעוד עמנו בסוכה. ועכשיו אני שב ומבטיחך: מקומך בגן-עדן שמור לך, עמי במחיצתי. לא רציתי שתזכה בגן-עדן רק בזכות חושך המסחרי. רציתי שתהיה ראוי לכך. ועכשיו, כשהוכחת מסירות-נפש על קיום מצווה, הינך ראוי באמת להיות עמי במחיצתי בגן-עדן!"